

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Кафедра екологічного права

Узгоджено:

Проректор з наукової роботи

_____ А. П. Гетьман

С И Л А Б У С

навчальної дисципліни

«Екологічне право Європейського Союзу»

(варіативна)

Рівень вищої освіти – третій освітньо-науковий рівень

Ступінь вищої освіти – доктор філософії

Галузь знань – 08 «Право»

Спеціальність – 081 «Право»

Харків – 2019

Силабус навчальної дисципліни «Екологічне право Європейського Союзу»: галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право», третій освітньо-науковий рівень (доктор філософії).

Розробники:

Бредіхіна Вікторія Леонідівна, доцент кафедри екологічного права,
кандидат юридичних наук, доцент

Копиця Євгенія Миколаївна, асистент кафедри екологічного права,
кандидат юридичних наук

Затверджено на засіданні кафедри екологічного права
протокол № 15 від 27 червня 2019 року

Завідувач кафедри _____ А. К. Соколова

Зміст

1. Вступ.....	4
2. Анотація програми та основні модулі навчальної дисципліни.....	11
3. Вимоги викладача.....	15
4. Контрольні заходи результатів навчання.....	16
5. Самостійна робота, показники академічної активності та додаткових освітніх досягнень здобувачів.....	19
6. Інформаційне забезпечення самостійної роботи здобувачів.....	20

1. ВСТУП

1. Дані про викладачів, які викладають навчальну дисципліну «Екологічне право Європейського Союзу»:

Гетьман Анатолій Павлович, доктор юридичних наук, професор кафедри екологічного права.

Контактна інформація: м. Харків, вул. Пушкінська, 77, кафедра екологічного права, ауд. 19, телефон: (057) 704-92-97, e-mail: ekologpravo@ukr.net

2. Ціль та завдання навчальної дисципліни.

Екологічне право Європейського Союзу – нормативна навчальна дисципліна, вивчення якої є важливою складовою сучасного освітньо-наукового розвитку здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії (аспірантів) та відповідає вимогам забезпечення збалансованого (сталого) розвитку суспільства і, як його чиннику, екологізації всіх значимих сфер діяльності, зокрема, юридичної освіти і науки, сприяє формуванню екологічної компетентності та екологічному вихованню майбутніх фахівців -науковців.

Ціль навчальної дисципліни полягає у забезпеченні набуття здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії комплексу системних професійних знань в галузі права охорони навколишнього середовища Європейського Союзу, розумінні глобальних проблем, пов'язаних з охороною довкілля та потребою збереження природних ресурсів; сприянні реалізації державної екологічної політики щодо ефективного реформування відповідних екологічних правовідносин та суттєвого оновлення їх правової регламентації в умовах обрання Україною європейського вектору суспільного розвитку, прийняття європейських цінностей та стандартів у сфері охорони довкілля та збалансованого природокористування.

Завданням навчальної дисципліни є: опанування здобувачами вищої освіти ступеня доктора філософії особливостей системи та механізму європейського правового регулювання відносин у сфері охорони навколишнього природного середовища та використання природних ресурсів;

формування та розвиток загальних, фахових та предметних компетентностей здобувачів, сформованих в результаті ознайомлення з загальними положеннями європейського екологічного права та законодавства; освоєння системи основних правових положень, вимог, процедур і проблем практичного застосування цього права на теренах Європейського Союзу; здобуття практичних навичок здобувачів в досліджуваній сфері, надання можливості самостійно застосовувати / тлумачити відповідні екологічні норми, прецедентне право і доктрину європейського екологічного права; розвиток компетентності щодо визначення співвідношення та взаємозалежності міжнародного та європейського права навколишнього середовища, у тому числі з іншими юридичними дисциплінами; розширення практичних навичок здобувачів в досліджуваній сфері, що дозволять здійснювати самостійні наукові дослідження та розробляти практичні рекомендації у цій сфері, зокрема виходячи із нагальних завдань, що стоять перед Україною в контексті європейської інтеграції.

3. Місце навчальної дисципліни у структурі освітньо-професійної програми:

Навчальна дисципліна «Екологічне право Європейського Союзу» належить до дисциплін практично-професіонального циклу.

При вивченні даної дисципліни використовуються знання, отримані з наступних дисциплін – «Міжнародне право», «Право Європейського союзу», «Право міжнародних договорів», «Міжнародне публічне право (основи теорії)», «Екологічне право», «Земельне право», «Аграрне право» (пререквізити).

Основні положення навчальної дисципліни мають застосовуватися при вивченні таких дисциплін: «Загальні положення екологічного права: актуальні проблеми»; «Правові режими природних об'єктів та комплексів в умовах євроінтеграції: теоретико-прикладні аспекти»; «Сучасні теоретико-правові питання охорони земель» (постреквізити).

Навчальний курс «Екологічне право Європейського Союзу» як складова частина міждисциплінарної науково-освітньої програми має сприяти

проведенню досліджень актуальних проблем, в тому числі міжнародних, екологічного права молодими науковцями, запровадженню міждисциплінарних науково-освітніх програм, а також підготовці викладачів нових правових дисциплін.

4. Опис навчальної дисципліни:

Курс	Рівень освіти, галузь знань, спеціальність	Дидактична структура навчальної дисципліни
<p>Кількість кредитів ЕКТС: 7</p> <p>Кількість модулів: 3</p> <p>Загальна кількість годин: 210 год.</p> <p>Лекцій – 24 год.</p> <p>Практичних занять 36 год.</p> <p>Самостійної роботи 150 год.</p> <p>Тижневих годин:</p> <p>Аудиторних – 4</p> <p>Самостійної роботи: 12,5</p>	<p>Рівень освіти – третій (доктор філософії)</p> <p>Галузь знань – 08 «Право»</p> <p>Спеціальність – 081 «Право»</p>	<p>Варіативна</p> <p>Модуль 1. Загальні положення екологічного права Європейського Союзу.</p> <p>Лекції: 8 год.</p> <p>Практичні заняття: 12 год.</p> <p>Самостійна робота: 50 год.</p> <p>Виду контролю: поточний контроль</p> <p>Модуль 2. Правове регулювання охорони та використання природних ресурсів за законодавством ЄС.</p> <p>Лекції: 8 год.</p> <p>Практичні заняття: 12 год.</p> <p>Самостійна робота: 50 год.</p> <p>Виду контролю: поточний контроль</p> <p>Модуль 3. Особливості застосування законодавства ЄС в процесі правового регулювання окремих сфер екологічних відносин.</p> <p>Лекції: 8 год.</p> <p>Практичні заняття: 12 год.</p> <p>Самостійна робота: 50 год.</p> <p>Види контролю: поточний контроль; підсумковий контроль знань (іспит)</p>

5. Перелік предметних компетентностей та результатів навчання здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії.

Предметні компетентності здобувача вищої освіти ступеня доктора філософії, сформовані в результаті освоєння навчальної дисципліни «Екологічне право Європейського Союзу»:

ПК – 1. Здатність до розуміння системоутворюючих категорій європейського права охорони навколишнього середовища.

ПК – 2. Розуміння загальної концепції, передумови формування та становлення, структури, основних засад, принципів та джерел європейського права охорони навколишнього середовища.

ПК – 3. Здатність тлумачити та застосовувати норми європейського екологічного права та законодавства у процесі роботи за юридичною спеціальністю.

ПК – 4. Здатність до оцінки впливу європейського права навколишнього середовища та розуміння сфер застосування в національних правових системах.

ПК – 5. Уміння чітко обґрунтовувати власну позицію та прийняте рішення за конкретним завданням з європейського права охорони навколишнього середовища.

ПК – 6. Уміти використовувати міжнародні джерела інформації при підготовці до практичних занять європейського екологічного права.

ПК – 7. Здатність самостійно вирішувати науково-теоретичні та науково-практичні проблеми європейського права охорони навколишнього середовища.

ПК – 8. Здатність бути обізнаним у практиці застосування європейського права охорони навколишнього середовища, основних напрямках його подальшого розвитку.

ПК – 9. Знання базових категорій екологічного права ЄС, розуміння ролі та знання засад, принципів європейської екологічної політики, його історичного розвитку та подальших тенденцій, основних положень семи Програм дій ЄС із охорони навколишнього середовища;

ПК – 10. Здатність ознайомлюватись із законодавством ЄС та міжнародними правовими актами з питань охорони довкілля, у тому числі мовою оригіналу.

ПК – 11. Здатність приймати обґрунтовані та вмотивовані висновки при вирішенні завдань з європейського права охорони навколишнього середовища.

ПК – 12. Здатність системно аналізувати положення європейського права охорони навколишнього середовища та практику його застосування.

ПК – 13. Уміння аналізувати проблеми європейського законодавства у галузі охорони довкілля та пропонувати шляхи його удосконалення.

ПК – 14. Здатність виявляти проблеми у правовому регулюванні відносин у галузі охорони навколишнього середовища, формулювати аргументовані висновки щодо способів їх вирішення.

ПК – 15. Здатність формувати внутрішнє переконання, встановлювати об'єктивну істину та приймати справедливе правове рішення у процесі вирішення завдань з європейського права навколишнього середовища.

ПК – 16. Знання методів критичного аналізу, синтезу та оцінки сучасних наукових досягнень, а також методів генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких та практичних задач у сфері екологічного права ЄС та міждисциплінарних галузях.

ПК – 17. Здатність до пошуку, збору, аналізу, систематизації та узагальнення положень науки екологічного права та законодавства ЄС з різних міжнародних ресурсів із застосуванням електронних сервісів, платформ та баз даних.

ПК – 18. Здатність використовувати правничу термінологію у процесі професійної діяльності у сфері європейського екологічного права, працювати у міжнародному середовищі.

ПК – 19. Вміння аналізувати правові проблеми та вирішувати практичні завдання, засновані на застосуванні конкретних правових норм та судової практики у сфері реалізації екологічного права ЄС, формувати правові позиції

та здійснювати юридичні дії в точній відповідності з екологічним законодавством.

ПК – 20. Здатність критичного та системного аналізу юридичних фактів, правових норм, правовідносин у науково-дослідницькій та професійній діяльності при вирішенні практичних завдань з екологічного права Європейського Союзу.

У результаті освоєння навчальної дисципліни здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії повинен демонструвати наступні результати навчання:

РНС НД 1.1. Демонструвати знання і розуміння сучасної європейської еколого-правової доктрини, цінностей, принципів та стандартів у межах галузі екологічного права ЄС.

РНС НД 1.2. Вміння демонструвати знання основних положень та системоутворюючих категорій європейського законодавства у сфері охорони навколишнього середовища.

РНС НД 1-2-3. 3. Володіти навичками критичного та системного аналізу різних правових явищ, юридичних фактів, еколого-правових норм і екологічних правових відносин.

РНС НД 1-2-3. 4. Ініціативно розглядати (досліджувати) актуальні питання у сфері екологічного права та законодавства Європейського Союзу, виявляти проблеми у правовому регулюванні екологічних відносин і пропонувати способи їх вирішення з використанням наявних теоретичних і прикладних знань.

РНС НД 1-2-3. 5. Знати праці провідних вчених, наукові школи та фундаментальні праці у галузі екологічного права, формулювати мету власного наукового дослідження як складову загального освітнього процесу.

РНС НД 1-2-3. 6. Знати особливості наукової комунікації, міжнародного співробітництва, презентації власних наукових поглядів українською та іноземними мовами.

РНС НД 1-2-3. 7. Уміти використовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології у процесі спілкування, обміні інформацією, зборі, аналізі, обробці, інтерпретації даних та представленні результатів.

РНС НД 1-2-3. 8. Вміти публічно представляти і захищати наукові результати, виступати на вітчизняних та міжнародних екологічних форумах, конференціях та семінарах.

РНС НД 1. 9. Вміти давати оцінку впливу європейського права навколишнього середовища на національні правові системи держав-членів та національне законодавство України.

РНС НД 1-2-3. 10. Вміти системно аналізувати положення міжнародно-правових актів та законодавства Європейського Союзу у галузі охорони довкілля, пропонувати шляхи удосконалення.

РНС НД 1-2-3. 11. Вміти застосовувати набуті знання в процесі практичної діяльності, пропонувати аргументоване вирішення актуальних проблем охорони та захисту навколишнього середовища на європейському та національному рівні.

РНС НД 1.12. Вміти презентувати результати власних досліджень стосовно адаптації національного законодавства України у галузі охорони довкілля до вимог законодавства ЄС.

РНС НД 1-2-3. 13. Вміти демонструвати власні пропозиції щодо використання позитивного європейського досвіду у сфері охорони навколишнього природного середовища в Україні.

РНС НД 1-2-3. 14. Уміти використовувати технології дистанційного навчання у власній науково-дослідницькій діяльності, в організації навчального процесу та проведенні наукових заходів.

РНС НД 1-2-3. 15. Бути здатним саморозвиватися та самовдосконалюватися, нести відповідальність за новизну наукових досліджень.

РНС НД 1.16. Знати загальну концепцію, передумови формування та етапи становлення екологічного права Європейського Союзу.

РНС НД 2-3. 17. Знати особливості правової регламентації екологічних правовідносин в рамках законодавства ЄС.

РНС НД 1.18. Знати і розуміти наукові концепції щодо визначення місця екологічного права ЄС в системі права.

РНС НД 1-2-3. 19. Демонструвати знання національного та європейського екологічного законодавства, аналізувати та коментувати відповідні нормативні положення, здійснювати їх порівняльну характеристику.

РНС НД 2-3. 20. Знати і вміти застосувати законодавство ЄС в процесі правового регулювання окремих сфер екологічних відносин.

2. АНОТАЦІЯ ПРОГРАМИ ТА ОСНОВНІ МОДУЛІ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

2.1. Анотація програми навчальної дисципліни

Модуль 1. Загальні положення екологічного права Європейського Союзу.

Основи права охорони навколишнього середовища Європейського Союзу.

Стан, тенденції та перспективи розвитку права охорони навколишнього середовища ЄС права в умовах глобалізації світових економічних і суспільних явищ. Об'єктивні та суб'єктивні передумови формування та функціонування права охорони навколишнього середовища Європейського Союзу. Конференція ООН з проблем навколишнього середовища, оточуючого людину 1972 р.: основні положення, цілі та роль у розвитку європейського права навколишнього середовища. Конференція ООН з навколишнього середовища і розвитку Ріо-де-Жанейро 1992 р.: цілі, основні положення та роль у розвитку європейського права навколишнього середовища.

Поняття, цілі та принципи права охорони навколишнього середовища ЄС. Концепція сталого розвитку як основна мета ЄС в сфері забезпечення

охорони навколишнього середовища. Окремі аспекти принципу «забруднювач платить» в європейському праві охорони навколишнього середовища.

Джерела права охорони навколишнього середовища ЄС. Загальна характеристика нормативних та інших джерел права охорони навколишнього середовища ЄС. Особливості норм первинного права ЄС: Договір про функціонування Європейського союзу та Договір про Європейський Союз. Норми вторинного права ЄС: директиви, регламенти, рішення, рекомендації та висновки. Роль прецедентного права у регулювання правових відносин у сфері охорони навколишнього середовища ЄС. Міжнародні договори та інші міжнародно-правові акти як джерела права охорони навколишнього середовища ЄС.

Екологічна політика ЄС: загальний опис, цілі, особливі аспекти. Історичний розвиток екологічної політики ЄС. Загальні характеристики першої і другої програм Програми дій з навколишнього середовища. Основні аспекти третьої, четвертої, п'ятої та шостої Програми дій з навколишнього середовища. Загальний опис 7-ї Програми дій з навколишнього середовища. Основні цілі та тематичні пріоритети 7-ї Програми дій з навколишнього середовища.

Модуль 2. Правове регулювання охорони та використання природних ресурсів за законодавством ЄС.

Правове регулювання ЄС у сфері захисту морського простору. Захист морського простору за законодавством ЄС: основні напрямки правового регулювання. Морська політика ЄС. Політика ЄС щодо прибережних зон. Рамкова Директива 2008/56/ЄС про морську стратегію. Хороший екологічний стан (Good Environmental Status).

Правове забезпечення охорони водних ресурсів за законодавством ЄС.

Основи права ЄС у сфері охорони водних ресурсів. Водна Рамкова Директива ЄС 2000/60/ЄС: цілі і основні положення. Правовий захист питної води в ЄС. Директива 98/83/ЄС про якість води, призначеної для споживання людиною.

Правова охорона атмосферного повітря в ЄС. Охорона атмосферного повітря в ЄС: основні напрямки правового регулювання. Директива 2008/50 / ЕС про якість атмосферного повітря та чистіше повітря для Європи. Правове регулювання транскордонного забруднення повітря в ЄС. Моніторинг, оцінка якості повітря і обмін інформацією як елементи правового захисту якості повітря в ЄС. Особливості захист від забруднення атмосферного повітря автотранспортом відповідно до законодавства ЄС. Регулювання виробництва «екологічних» автомобілів в ЄС. Введення в експлуатацію електричних транспортних засобів.

Збереження та охорона біологічного різноманіття у праві охорони навколишнього середовища ЄС. Конвенція ООН про охорону біологічного різноманіття 1992 р. в ЄС : загальна характеристика, структура, цілі, основні положення. Особливості застосування Конвенції ООН про охорону біологічного різноманіття 1992 р. в рамках ЄС. Всеєвропейська стратегія збереження біологічного та ландшафтного різноманіття 1995 р. Основні положення і особливі аспекти Стратегії ЄС в області біологічного різноманіття. Правове регулювання екологічного режиму для дикої флори і фауни в ЄС. Директиви Ради 92/43/ЄЕС про збереження природних середовищ існування дикої флори та фауни, що доповнює Директиви 79/409/ЄЕС, 2009/147/ЄС. Правове регулювання захисту окремих видів: Директива 2009/147/ЄС про охорону диких птахів.

Модуль 3. Особливості застосування законодавства ЄС в процесі правового регулювання окремих сфер екологічних відносин.

Правове регулювання ЄС у сфері енергетики. Особливості та основні положення спільної енергетичної політики ЄС. Енергетичний союз ЄС. Рамкова Стратегія Енергетичного Союзу ЄС: загальна характеристика та особливі аспекти. Основні положення правового регулювання в сфері ядерної безпеки в ЄС. Директива з ядерної безпеки (2014/87 / Євратом). Використання енергії, виробленої з відновлюваних джерел в ЄС. Директива 2009/28/ЄС Європейського Парламенту та Ради про заохочення до використання енергії,

виробленої з відновлюваних джерел: основні положення, цілі та ключові елементи.

Правове регулювання ЄС у сфері попередження зміни клімату. Рамкова конвенція ООН про зміну клімату 1992 року. Віденська Конвенція про охорону озонового шару 1985 р. Монреальський протокол про речовини, що руйнують озоновий шар 1987 р. Стратегія ЄС зі зміни клімату : загальна характеристика, принципи, структура. Правове регулювання торгівлі квотами в рамках ЄС. Конференція ООН з питань зміни клімату (COP 21) 2015 р. Паризька угода: основні положення, цілі і ключові елементи. Програма дій ЄС в рамках Конференція ООН з питань зміни клімату 2015 р. Відповідальність за шкоду, спричинену зміною клімату.

Правове регулювання застосування агробіотехнологій в законодавстві ЄС. Особливості правового регулювання поводження з генетично модифікованими організмами в ЄС. Директива 2015/412/ЄЕС про внесення змін до Директиви 2001/18/ЄС стосовно можливості для держав-членів обмежити або заборонити вирощування на своїй території генетично модифікованих організмів (ГМО) : основні положення та ключові аспекти.

Правове регулювання поводження з відходами у рамках ЄС. Загальні положення та особливості поводження з відходами відповідно до законодавства ЄС. Рамкова Директива 2008/98/ЄС про відходи. Особливості правового регулювання поводження з небезпечними відходами: Директива Ради ЄС 91/689/ЄЕС про небезпечні відходи. Правове регулювання поводження з ядерними / радіоактивними відходами в ЄС. 16. Європейське законодавство про управління відходами від електричного і електронного обладнання. Основні положення Директиви 2012/19/ЄС про відходи електричного та електронного обладнання (ВЕЕО). Правове регулювання поводження з радіоактивними/ядерними відходами в ЄС. Захист від шумового забруднення відповідно до законодавства ЄС: Директива 2002/49/ЄС стосовно оцінювання і керування шумом навколишнього природного середовища.

2.2. Основні модулі навчальної дисципліни

№	Модуль/назва	Кількість кредитів ЄКТС	Всього годин	Аудиторні заняття (контактні)				Самостійна робота здобувачів
				Лекції	Практичні заняття	Семінарські заняття	Інші види занять	
1	Модуль 1 Загальні положення екологічного права Європейського Союзу.	2,3	70	8	12		2 колоквиум	50
2	Модуль 2 Правове регулювання охорони та використання природних ресурсів за законодавством ЄС.	2,3	70	8	12			50
3	Модуль 3 Особливості застосування законодавства ЄС в процесі правового регулювання окремих сфер екологічних відносин.	2,4	70	8	12		2 колоквиум	50
Разом:		7	210	24	36			150

3. ВИМОГИ ВИКЛАДАЧА

Вимоги викладача, які він висуває до здобувачів при вивченні навчальної дисципліни «Екологічне право Європейського Союзу»: регулярність відвідування лекційних та практичних занять; систематичність та активність роботи на лекційних і практичних заняттях; повнота і ґрунтовність відповіді на питання; уміння обґрунтувати свою точку зору при обговоренні доповіді;

повнота і переконливість наведених доводів при розв’язанні практичних завдань; аналіз та обґрунтування нормами національного та міжнародного (європейського) права своїх рішень, аналіз судової та правозастосовної практики; виконання контрольних та інших самостійних робіт; додержання норм академічної поведінки та етики.

4. КОНТРОЛЬНІ ЗАХОДИ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Контроль знань в рамках навчальної дисципліни «Екологічне право Європейського Союзу» здійснюється з урахуванням бально-рейтингової системи.

4.1. Розподіл балів між формами організації навчального процесу і видами контрольних заходів

Оцінювання знань здобувачів за результатами ПК навчання здійснюється за наступною формулою:

- **від 0 до 30 балів** – за роботу на практичних заняттях та виконання контрольних робіт протягом навчального семестру;
- **від 0 до 10 балів** – виконання самостійної роботи здобувача.

Відповідно, загальна кількість балів за усіма об’єктами поточного контролю з навчальної дисципліни має перебувати в діапазоні від 0 до 40 балів.

Розподіл балів за об’єктами поточного контролю

Максимальна кількість балів					
Навчальний блок	Відповіді на практичних заняттях	Виконання контрольних робіт	Разом за практичні заняття та контрольні роботи	Виконання самостійної роботи	Усього за результатами ПК
I блок 6 занять	6	4 контр. робота	30	10	40
II блок 6 занять	6	4 контр. робота			

III блок 6 занять	6	4 контр. робота			
------------------------------	----------	------------------------------	--	--	--

Іспит – 60 балів

Разом: 100 балів

Підсумки педагогічного контролю проставляються в відомості по накопичувальним принципом і є підставою допуску до іспиту. Якщо здобувач набрав протягом семестру за підсумками рубіжного та поточного контролю менше половини максимальної оцінки (60%) з навчальної дисципліни, то він до іспиту не допускається.

4.2. Шкала підсумкової оцінки знань здобувачів

Підсумкова оцінка з навчальної дисципліни виставляється відповідно до такої шкали:

Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою	Оцінка за 100- бальною шкалою, що використовується в НЮАУ
A	Відмінно – відмінне виконання, лише з незначною кількістю помилок	5	90 – 100
B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4	80 – 89
C	Добре – у цілому правильна робота з певною кількістю незначних помилок		75 – 79
D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3	70 – 74
E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії		60 – 69

FX	Незадовільно – потрібно попрацювати перед тим, як перескладати	2	35 – 59
F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота, обов'язковий повторний курс		1 – 34

4.3. Методи педагогічного контролю

В процесі реалізації освітніх технологій кафедрою екологічного права використовуються наступні **методи навчання**:

Традиційні методи:

- методи усного контролю: індивідуальне опитування, розв'язання практичних завдань тощо;
- методи письмового контролю: розв'язання тестових завдань, контрольні роботи, есе у рамках запропонованих тем тощо;

Інноваційні методи:

- *імітаційні інтерактивні методи*, які поділяються на неігрові (аналіз конкретних ситуацій, імітаційні вправи, індивідуальний тренаж, проведення лекцій (відео-лекцій), мультимедійних презентацій, практичних занять у формі дискусій, моделювання вирішення задач, розроблення таблиць та графіків, організація дебатів, проведення відео-конференцій, «круглих столів» тощо;) та ігрові (ділові ігри, судові дебати, розігрування ролей, ігрове проектування, метод «мозкової атаки»). Вони є найбільш суттєвими у професійній направленості навчального процесу, важливим засобом орієнтування здобувача на краще засвоєння навчальної дисципліни та майбутньої спеціальності, оволодіння професійною майстерністю, створення нових, більш цінних, алгоритмів навчання.

- *кейс-метод (ситуативний)* – спрямований на розв'язання конкретних ситуативних завдань, що формує у здобувача здатність справлятися

з реальними нестандартними або унікальними ситуаціями (проблемами), які потребують критичного мислення, аналізу та зумовлюють необхідність прийняття управлінського системного рішення.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, peer review тощо.

5. САМОСТІЙНА РОБОТА, ПОКАЗНИКИ АКАДЕМІЧНОЇ АКТИВНОСТІ ТА ДОДАТКОВИХ ОСВІТНІХ ДОСЯГНЕНЬ ЗДОБУВАЧІВ

– підготовка до практичних занять, виконання домашніх завдань – вивчення теоретичного матеріалу, рішення практичних задач, аналіз ефективності застосування норм європейського екологічного законодавства на практиці, підготовка до ділової гри тощо;

– доопрацювання матеріалів (тем) лекції – ознайомлення з монографічною літературою по темах лекційного матеріалу, аналіз практики застосування норм екологічного законодавства на які були посилання в лекційному матеріалі; підготовка до лекцій (у разі проведення лекцій-диспутів, діалогових лекцій, лекцій-конференцій тощо);

– робота в інформаційних мережах – користування базами даних, інформаційно-пошуковими та інформаційно-довідковими системами, автоматизованими бібліотечними системами, електронними журналами тощо;

– підготовка рефератів та інших видів індивідуальних робіт, есе за вузькоспеціальною проблематикою – висвітлення актуальної теми за вузькоспеціальною проблемою курсу «Екологічне право Європейського Союзу». Тема есе обирається за однією із тем навчального курсу;

– пошук наукової літератури за певною темою – за визначеними викладачем темами здобувач підбирає актуальну і цікаву наукову літературу опрацьовує та надає її викладачу;

– узагальнення матеріалів судової практики, підготовка документів – пошук судових рішень за участю суб'єктів екологічного права тощо;

- підготовка тематичних презентацій;
- підготовка та публікація наукових статей – тему наукової статті або тез здобувач погоджує з лектором або з науковим керівником, під керівництвом якого буде виконуватися такий вид наукової самостійної роботи;
- підготовка наукової доповіді для виступу на науково-практичній конференції або на засіданні кафедри;
- інші здобутки здобувача – участь у наукових конференціях, круглих столах, отримання дипломів, сертифікатів учасника у наукових заходах, грамот тощо.

6. ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ

Рекомендована література

Основна:

Правова охорона довкілля: сучасний стан та перспективи розвитку: монографія / А. П. Гетьман, А. К. Соколова, Г. В. Анісімова та ін.; за ред. А. П. Гетьмана. Харків: Право, 2014. 784 с.

Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т; Т. 14: Екологічне право / редкол.: Ю. С. Шемшученко (голова), А. П. Гетьман (заст. голови) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2018. 776 с.

Международное экологическое право: учебник / отв. ред. Р. М. Валеев. Москва: Статут, 2012. 639 с.

Задорожній О. В., Медведєва М. О. Міжнародне право навколишнього середовища: підручник. Київський національний університет ім. Т. Шевченка, Інститут міжнародних відносин. Київ: Вид. дім «Промені», 2010. 510 с.

Кравченко С. М., Андрусевич А. О., Бонайн Дж. Актуальні проблеми міжнародного права навколишнього середовища: підручник / за ред. С. М. Кравченко. Львів: Вид. центр ЛНУ, 2002. 336 с.

Додаткова:

Міжнародне право навколишнього середовища: стан та перспективи розвитку: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Національна академія наук України, Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, Міжнародний центр космічного права. Київ: Обрії, 2010. 213 с.

Боровский Е. Э. Основы международного экологического права. Правовые вопросы охраны окружающей среды. 2005. 12. С. 18–26.

Гаврилова Ю. А. Международные организации как субъекты международного экологического права. Europejska nauka XXI powieka 2009. V. 7. Prawo. Historia. Filozofia: Materiały V międzynarodowej naukowi-praktycznej konferencji. Przemysl : Nauka i studia, 2009. С. 41–46.

Копылов М. Н. Международное экологическое право как отрасль современного международного права. Государство и право. 2007. 1. С. 54–63.

Струтинська-Струк Л. В. Принципи міжнародного екологічного права та національної екологічної політики України: порівняльно-правовий аналіз. Порівняльно-правові дослідження. 2011. № 1. С. 110–115.

Короткий Т. Р. Міжнародне право охорони морського середовища як підгалузь міжнародного права навколишнього середовища. Держава і право. Юридичні і політичні науки: зб. наук. пр. 2011. Вип. 54. С. 534–542.

Кичигин Н. В. Международные и национальные принципы охраны окружающей среды. Міжнародне право навколишнього середовища: стан та перспективи розвитку: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Київ: Обрії, 2010. С. 20–27.

Beyerlin U., Marauhn T. International environmental law. Hart Publishing, 2011

Birnie V., Boyle A.E. International Law and Environment. Oxford ; New York (N.Y.) : Oxford University Press, 2009.

Macrory R., Havercroft I., Purdy R. Principles of European environmental law, Avosetta group of European Environmental Lawyers, Groningen: Europa Law Publishing, 2004.

Інтернет-ресурси:

Офіційний сайт Європейського парламенту. URL: europarl.europa.eu .

Офіційний сайт Ради Європи. URL: <https://www.coe.int/web/portal/home>

Рішення Європейського Суду з прав людини щодо України: URL: https://minjust.gov.ua/m/str_9329

Офіційний сайт Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого / URL: <http://nlu.edu.ua>

Сайт наукової бібліотеки Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого. URL: <http://library.nlu.edu.ua/>

Практика Європейського Суду з прав людини у справах, пов'язаних з охороною навколишнього природного середовища. URL: https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Environment_RUS.pdf